

**West-Friese
Archeologische
Notities 19**

Uitbreiding Texelse Bierbrouwerij te Oudeschild, gemeente Texel

een bureauonderzoek met veldtoets

H. de Weerd
S. Gerritsen (red.)

Colofon

West-Friese Archeologische Notities 19

Titel: Uitbreiding Texelse Bierbrouwerij te Oudeschild, gemeente Texel
Plangebied: Laagwaalderweg / Vliegwiël, Oudeschild, gemeente Texel
Projectnummer: 17026
Archisnummer: 4033210100
Opdrachtgever: D. Mereboer (Buro Sro)
Centrumcoördinaat: x: 118.800 y: 562.128
Auteur: H. de Weerd (KNA-archeoloog, Archeologie West-Friesland)
Redactie: S. Gerritsen (Senior KNA-archeoloog, Archeologie West-Friesland)
Veldwerk: H. de Weerd (KNA-archeoloog, Archeologie West-Friesland)
C.M. Soonius (Senior KNA-prospector, Archeologie West-Friesland)
F.J.M.L. Kivit (Stagiaire Hogeschool Saxion)
Datum: 01-02-2017

Accordering Senior KNA-Actor [NAAM]

Accordering Bevoegd Gezag Gemeente [NAAM]

© Archeologie West-Friesland 2017

Niets van deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, film, fotokopie, digitaal of geautomatiseerd systeem zonder voorafgaande toestemming van de copyrighthouders en de auteur.

De uitgever heeft de inhoud met de grootst mogelijke zorgvuldigheid samengesteld. Ondanks deze zorgvuldigheid kunnen gegevens zijn veranderd of onjuist zijn weergegeven.

1. Inleiding

De Texelse Bierbrouwerij heeft het voornemen om aan de locatie Laagwaalderweg / Vliegwielt te Oudeschild, gemeente Texel nieuwbouw te realiseren. Conform de plannen zal binnen het plangebied een fors bouwvolume verdiept worden aangelegd om dit landschappelijk in te passen. Naar verwachting wordt hier diep gefundeerd, waarbij eventuele archeologische waarden zullen worden verstoord. De definitieve bouwplannen zijn nog niet bekend. De maximale oppervlakte van de nieuwbouw ligt tussen de 4 en 4,8 ha. De begrenzingen hiervan zijn op afbeelding 1 aangegeven.

Voorafgaand aan het bureauonderzoek is op verzoek van de gemeente Texel (Ellen Sickmann) een Archeologische Quick Scan geschreven op 26-10-2016 (De Weerd & Bartels 2016). Op basis van deze Quick Scan bleek een bureauonderzoek en een veldtoets nodig.

Onderzoeksopzet en richtlijnen

Dit onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek en een veldtoets door middel van zes boringen, uitgevoerd in opdracht van Diane Mereboer (Buro SRO). Het veldwerk vond plaats op dinsdag 24-1-2017. Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische monumentenzorg), de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.3) en het kwaliteitshandboek Hoorn (2014).

Afbeelding 1. Ligging van het plangebied aan het Vliegwielt / Laagwaalderweg, Oudeschild, Texel (bron: luchtfoto PDOK).

2. Administratieve gegevens

Onderzoeksgegevens

Project	Uitbreiding Texelse Bierbrouwerij te Oudeschild, gemeente Texel
Projectcode AWF	17026
ARCHIS-onderzoeksmelding	4033210100
Type onderzoek	Bureauonderzoek met veldtoets
Locatie/toponiem	Laagwaalderweg / Vliegwiël, Oudeschild, gemeente Texel
Kaartblad	9D
Centrale coördinaat	118.800 / 562.128
Kadastrale gegevens	Oudeschild, perceel 1680
Afbakening onderzoeksgebied	Tijdens het bureauonderzoek wordt het plangebied en de directe omgeving onderzocht. De veldtoets is beperkt gebleven tot het plangebied.
Datum rapportage	01-02-2017

Opdrachtgever

Opdrachtgever	Buro SRO
Contactpersoon	D. Mereboer
Adres	't Goylaan
Postcode en plaats	3525 AA Utrecht
Telefoonnummer	030-2679198

Opdrachtnemer

Opdrachtnemer	Archeologie West-Friesland
Auteur	H. de Weerd, MA
Contactpersoon	Drs. S. Gerritsen
Adres	Nieuwe Steen 1
Postcode en plaats	1625 HV Hoorn
Telefoonnummer	06-29310311

3. Beleidskader

Rijks en Europees beleidskader

Het rijkskader wordt gevormd door de Erfgoedwet 2016. Voorheen werd dit beschreven in de Monumentenwet 1988. Deze wet is op 1 juli 2016 overgegaan in de Erfgoedwet. De Erfgoedwet vormt samen met de Omgevingswet het wettelijk fundament voor de cultuurhistorie in Nederland. In de Erfgoedwet is vastgelegd hoe met ons erfgoed wordt omgegaan, wie daarbij welke verantwoordelijkheden heeft en hoe daarop het toezicht wordt uitgeoefend. De Erfgoedwet bundelt bestaande wet- en regelgeving voor behoud en beheer van het cultureel erfgoed in Nederland. Bovendien zijn aan de Erfgoedwet een aantal nieuwe bepalingen toegevoegd. Het beschermingsniveau zoals die in oude wetten en regelingen golden blijven gehandhaafd.

In grote lijnen wordt hier het 'Verdrag van Malta' onderschreven. In het Verdrag van Malta, in 1992 gesloten te Valletta, wordt de bescherming van het archeologisch erfgoed geregeld. Uitgangspunt daarbij is dat waar mogelijk archeologische resten bewaard dienen te blijven. Bij de ontwikkeling van ruimtelijk beleid moet het archeologisch belang, of beter het cultuurhistorisch belang, van af het begin meewegen in de besluitvorming.

Provinciaal beleidskader

De Provincie Noord-Holland streeft naar behoud van het erfgoed in situ (in de bodem). Om de archeologische waarden zoveel mogelijk veilig te stellen, raden zij aan archeologievriendelijk te bouwen. Waar behoud in de bodem niet mogelijk is, dient een archeologisch onderzoek plaats te vinden.

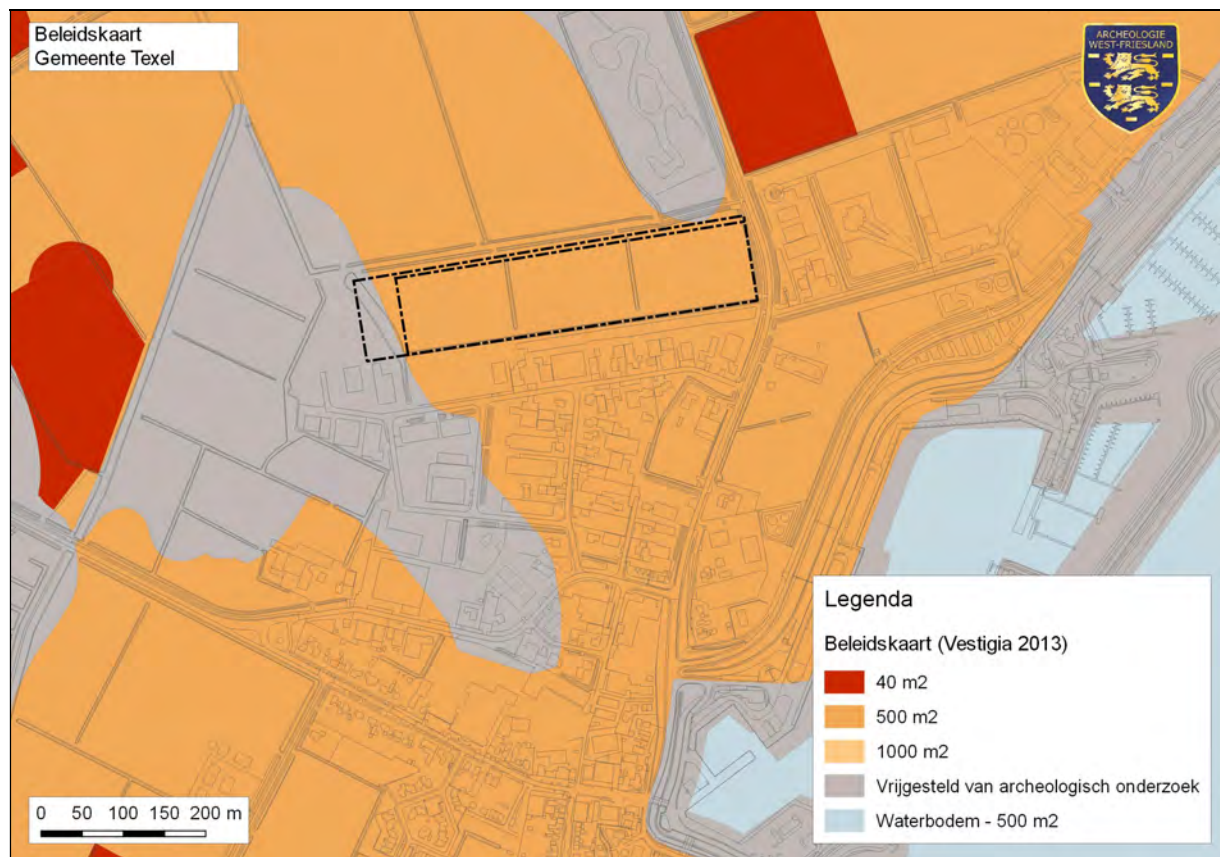
De visie op de gewenste ruimtelijke kwaliteit is vastgelegd in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie (Provincie Noord-Holland 2010). Deze vernieuwde leidraad is een uitwerking van het in 2006 vastgestelde Beleidskader Landschap en Cultuurhistorie, dat werd gebruikt als leidraad voor ruimtelijke plannen als bestemmingsplannen, beeldkwaliteitsplannen en structuurplannen. Daarnaast bood het handreikingen aan gemeenten om landschap en cultuurhistorie als uitgangspunt te gebruiken bij planvorming.

Om te voorkomen dat waardevolle informatie verloren gaat, dienen eventueel aanwezige archeologische resten zo vroeg mogelijk in het planproces door middel van een archeologisch vooronderzoek te worden gelokaliseerd en gewaardeerd. Bij de toetsing van bestemmingsplannen wordt nagegaan of bij de planvorming voldoende archeologisch vooronderzoek is verricht om tot een evenwichtige besluitvorming te komen. Terreinen van hoge en zeer hoge waarde dienen in bestemmingsplannen te worden aangegeven en beschermd te worden door middel van een aanlegvergunning.

Lokaal beleidskader

Voor de gemeente Texel is de beleidskaart van Vestigia Bv (2007, update 2013) vigerend. Op de beleidskaart zijn zones met een hoge archeologische waarde of verwachting aangeduid, die zich laten vertalen in vrijstellingsgrenzen. Bodemingrepen die binnen de geldende vrijstellingsgrens

blijven, zijn vrijgesteld van archeologisch onderzoek. Het plangebied ligt binnen een zone met 500 m² als vrijstellingsgrens. De ingrepen overschrijden deze grens ruimschoots (afbeelding 2).

Afbeelding 2. Archeologische beleidskaart van de gemeente Texel met het plangebied (bron: Vestigia 2013).

4. Bureauonderzoek

4.1 Methode

Het bureauonderzoek is uitgevoerd om een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Daartoe zijn reeds bekende archeologische, historische en aardkundige gegevens verzameld en is het grondgebruik in het plangebied in het heden en verleden geïnventariseerd.

De volgende bronnen zijn voor dit bureauonderzoek geraadpleegd:

- Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN2)
- Bodemkaart schaal 1:50.000 (Stiboka)
- Gemorfologische kaart 1:50.000 (Stiboka)
- Archeologische waardenkaarten en surveygegevens behorend bij het proefschrift van P.J. Woltering
- Kadastrale minuut 1828 gemeente Texel, sectie D Oudeschild, 4e blad (beeldbank.cultureelerfgoed.nl)
- Relevant historisch kaartmateriaal
- Modern kaartmateriaal
- Archis 3

4.2 Resultaten

Huidige situatie en toekomstig gebruik

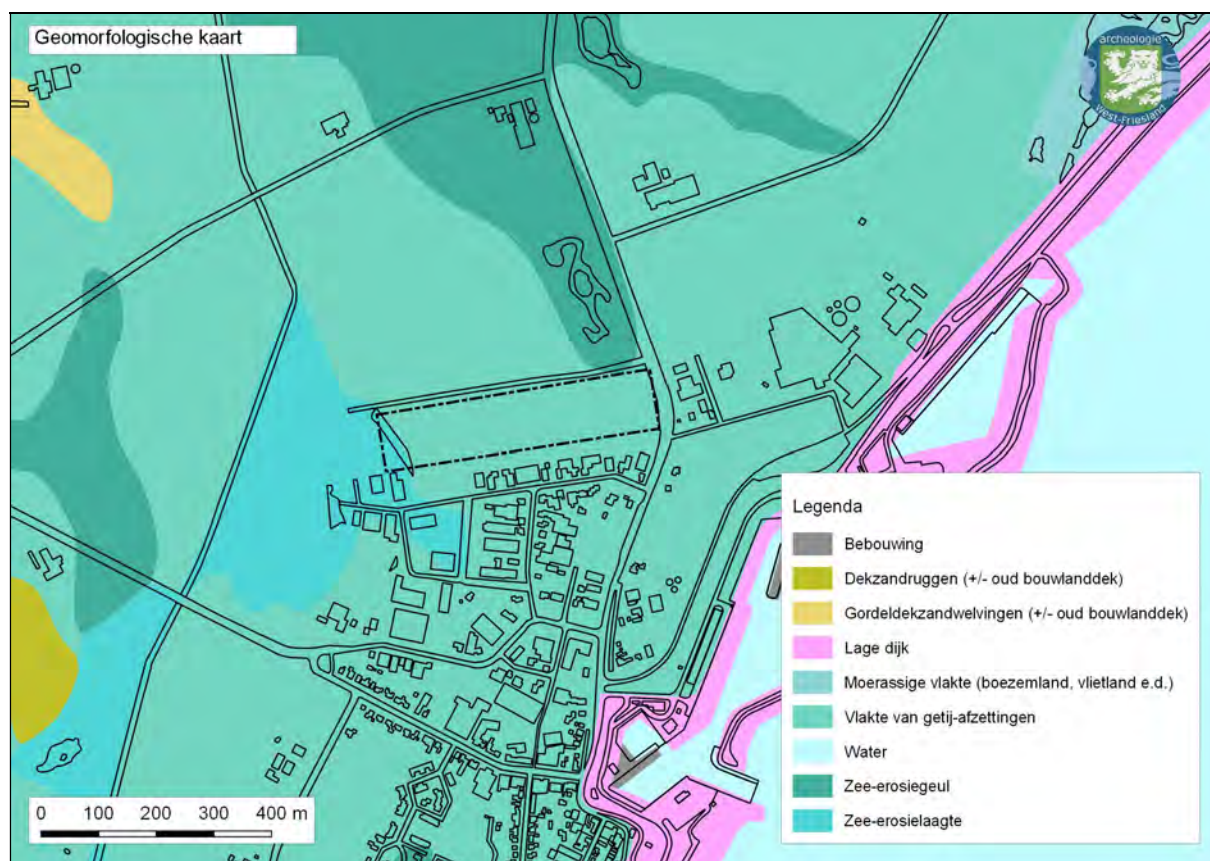
Het gebied is momenteel in gebruik als grasland / weide. Over enige tijd zal hier grootschalige nieuwbouw plaatsvinden wegens uitbreiding van de Texelse Bierbrouwerij. Hiermee is een totale oppervlakte van 4 – 4,8 hectare gemoeid. Het bouwvolume zal verdiept worden aangelegd volgens de voorlopige plannen. Hiermee wordt betere landschappelijke inpassing bereikt. Eventueel aanwezige archeologische waarden worden hierdoor bedreigd.

Geologie en landschap

De archeologische vrijstellingsgrens van 500 m² is bepaald op basis van de geomorfologische kaart (afb. 3). Het gebied bestaat uit getijde-afzettingen, waaronder pleistoceen dekzand aanwezig is. Deze ondergrond bood in de prehistorie goede bewoningsmogelijkheden, wat blijkt uit een groot aantal bekende sites en vondstmeldingen die op het dekzand liggen.¹ Onder het huidige pakket van getijdenafzettingen kunnen nog prehistorische sporen en vondsten aanwezig zijn.

De bodemkaart (Stiboka 1:50.000) toont binnen het gebied een 'knippoldervaaggrond, zavel en lichte klei' (niet afgebeeld).

¹ Woltering 2000, 257-260.

Afbeelding 3. Geomorfologische kaart met het plangebied (bron: Alterra).

Paleogeografie

Woltering heeft een archeologische en paleogeografische reconstructie gemaakt van het eiland Texel op basis van veldkarteringen, booronderzoek en opgravingen. Volgens deze reconstructie verandert het landschap in de omgeving van het plangebied vanaf de Midden Bronstijd. Veengroei nam toe, en de grens van het veen kwam steeds hoger op de dekzandrug te liggen. De bewoning concentreerde zich in deze periode op de hoger liggende delen van Texel. Vanaf de Late Bronstijd en Vroege IJzertijd lag er veen binnen het plangebied en het is de vraag of er dan nog bewoning mogelijk was. Woltering veronderstelt dat het veen op natuurlijke wijze kon ontwateren, aangezien er ook archeologische resten op het veenpakket zijn gevonden.² De zee-erosiegeul die zichtbaar is op de geomorfologische kaart kan afwatering van dit gebied mogelijk hebben gemaakt. Vindplaatsen en vondsten die dateren in de Late IJzertijd (250-12 voor Chr.) en (mogelijk) Vroeg Romeinse Tijd (12 voor Chr. – 60 na Chr.) komen in de directe omgeving van het plangebied voor. Hieruit blijkt dat het veenpakket in deze periode ontwatert, misschien zelfs geheel verdwijnt, en het land weer bewoonbaar raakt. Op een vindplaats ten zuidwesten van Oudeschild is aardewerk uit de IJzertijd in het veenpakket gevonden. Dit toont aan dat er mensen hebben gewoond voordat het veen volledig was verdwenen.³

² Woltering 1997 & 1979.

³ Woltering 1997, p. 300-335.

Vanaf de Romeinse tijd nam de mariene invloed toe, en werd het plangebied en de omgeving bedekt door zeeklei. Deze afzettingen worden door Woltering vanaf de Laat-Romeinse tijd gedateerd (vanaf 350 na Chr.), een beeld dat is overgenomen in de paleogeografische reconstructies van Vos & de Vries.⁴ Mogelijke prehistorische sporen en vondsten zijn door deze kleilaag afgedekt. Bijlage 2 toont een beknopt overzicht van de paleogeografie van Texel rond het plangebied.⁵

De archeologische verwachting voor de prehistorie, met name de IJzertijd en de Romeinse Tijd, is middelhoog gebaseerd op de geomorfologie van het gebied.⁶ Hoewel er diverse waarnemingen op Texel zijn gedaan die wijzen op bewoningssporen onder de mariene afzettingen, is de trefkans op dit perceel lastig te voorspellen. Er zijn op het perceel zelf geen oppervlaktevondsten gedaan. De veldtoets moet uitwijzen hoe de bodemopbouw in elkaar zit en of er kans is op archeologische sporen op het dekzand in de ondergrond.

⁴ Vos & de Vries 2013

⁵ Uitsneden van kaartmateriaal uit Woltering 2001.

⁶ Hessing, 2012, 35-40.

Historische achtergrond

Middeleeuwen

Tot ver in de Middeleeuwen was het land rond Oudeschild nog niet bedijkt, maar in de loop van de 14^e eeuw werd de invloed van de zee dermate groot dat de zuidoostzijde van Texel door een dijk werd beschermd.⁷ Aanwijzingen voor bewoning binnen het plangebied ontbreken, het land is vermoedelijk wel verkaveld. Bebouwing uit deze tijd wordt verwacht naast de dijk, of binnen het dorp Oudeschild.

Op de historische kaart van Christiaan Sgrooten (afb. 4) is te zien dat het plangebied (zwarte ster, locatie bij benadering) binnen het bedijkte land ligt. Deze kaart is niet gedetailleerd genoeg om uitspraken te doen over grondgebruik en bebouwing ter plekke.

Afbeelding 4. Uitsnede van de historische kaart van Christiaan Sgrooten (1573).

Nieuwe Tijd

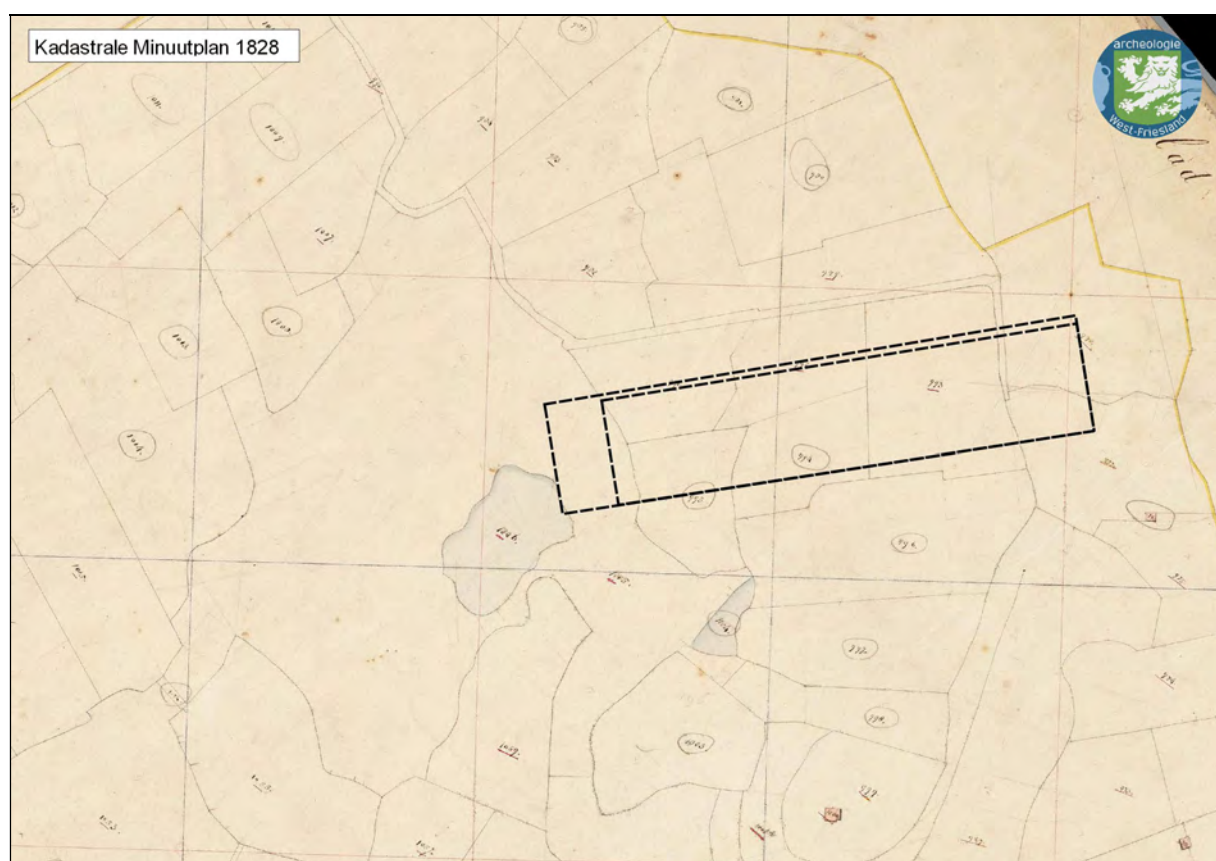
Op kaarten uit de 19^e eeuw is er binnen het plangebied geen bebouwing zichtbaar (afb. 5). De verwachting voor het aantreffen van bewoningssporen uit de Nieuwe Tijd is daarom laag. De veldnamenkaart van 1953 en 1969 (afbeelding 6 en 7) maakt wel inzichtelijk dat het gebied ingrijpend is veranderd.⁸ Hier heeft op grote schaal ruilverkaveling plaatsgevonden. De ruilverkaveling heeft echter geen gevolgen gehad voor eventuele prehistorische resten, aangezien deze zijn afgedekt door de zeeklei.

De veldnamenkaart van Schraag toont de toponiemen van de percelen zoals die zijn genoemd in archiefstukken. Het plangebied is op de kaart van 1953 verdeeld in de percelen 'Grote Fokkesland', 'Kleine Fokkesland', 'Fokkesland' en 'Fokkesland van Everts'.⁹ 'Fokkes' slaat hier vermoedelijk op het fokken van runderen. Waarschijnlijk zijn deze percelen dus in gebruik als weideland voor vee.

⁷ Schoorl, 1999-1, 76.

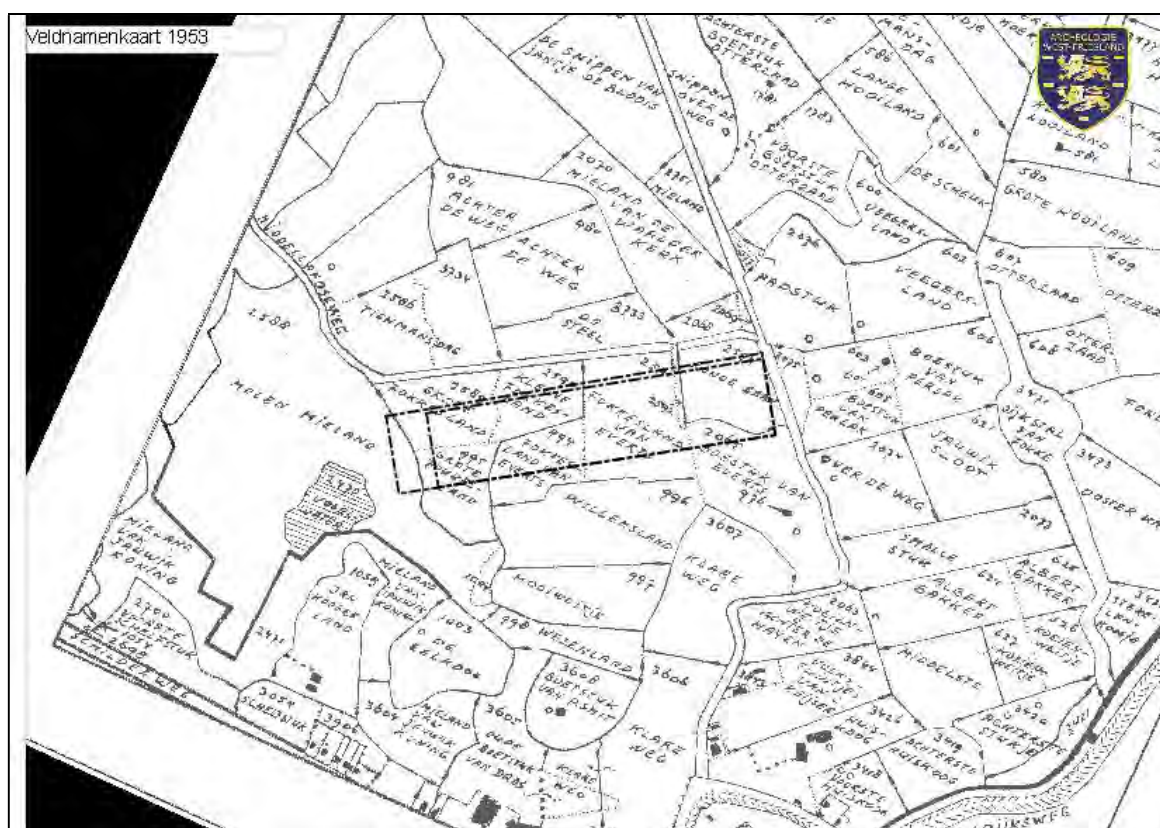
⁸ Schraag, 1990.

⁹ Schraag, 1990.

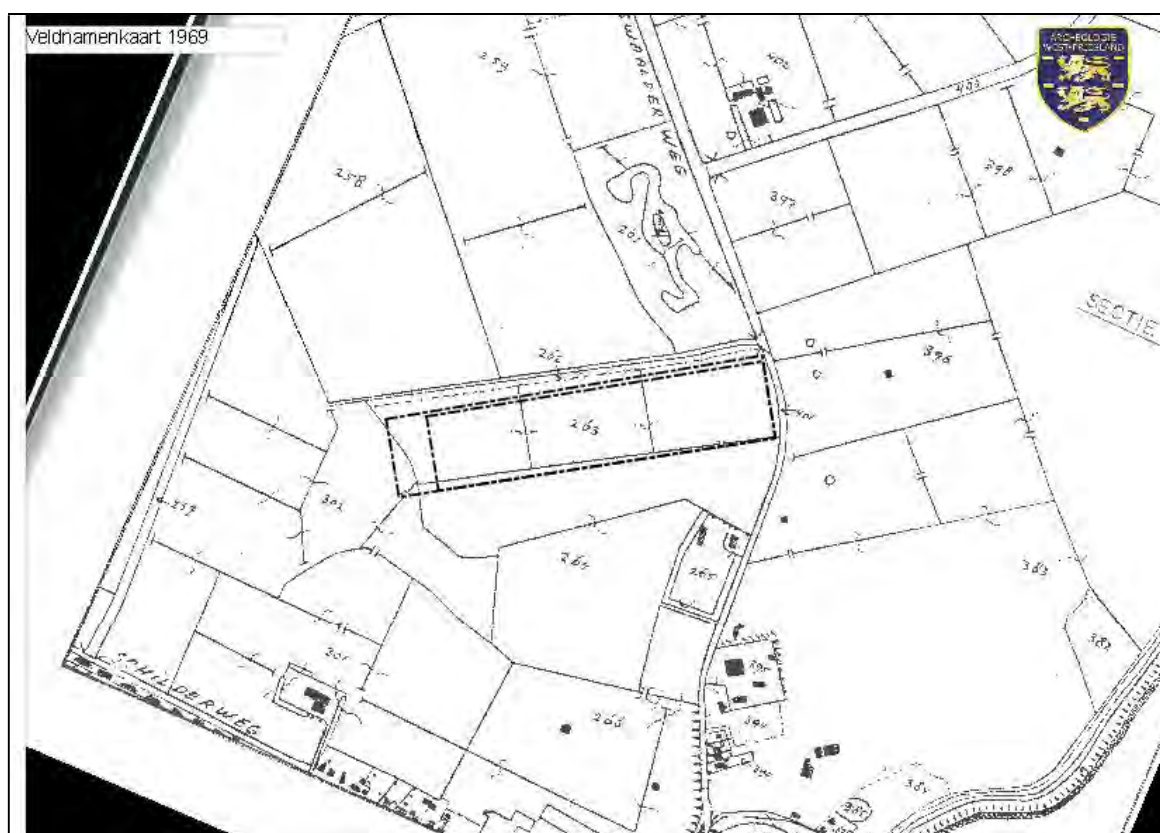

Afbeelding 5. Plangebied op de Kadastrale Minuut van 1828.

Op de veldnamenkaart van 1953 is de oude percelering nog herkenbaar (zie de Kadastrale Minuut). Deze percelen kunnen ver teruggaan in de tijd. De situatie van 1953 is ingrijpend gewijzigd door de ruilverkaveling, zoals te zien is op afbeelding 7. Drie percelen van ongeveer van gelijke grootte zijn ingericht. Dit is ook nog de huidige situatie. Op kaartmateriaal vanaf de jaren '60 tot heden zijn geen veranderingen te zien in de percelen. Er zijn geen afgravingen zichtbaar in het landschap. De archeologie, voor zover aanwezig, is in de Nieuwe Tijd niet bedreigd.

Afbeelding 6. Situatie op de veldnamenkaart van 1953

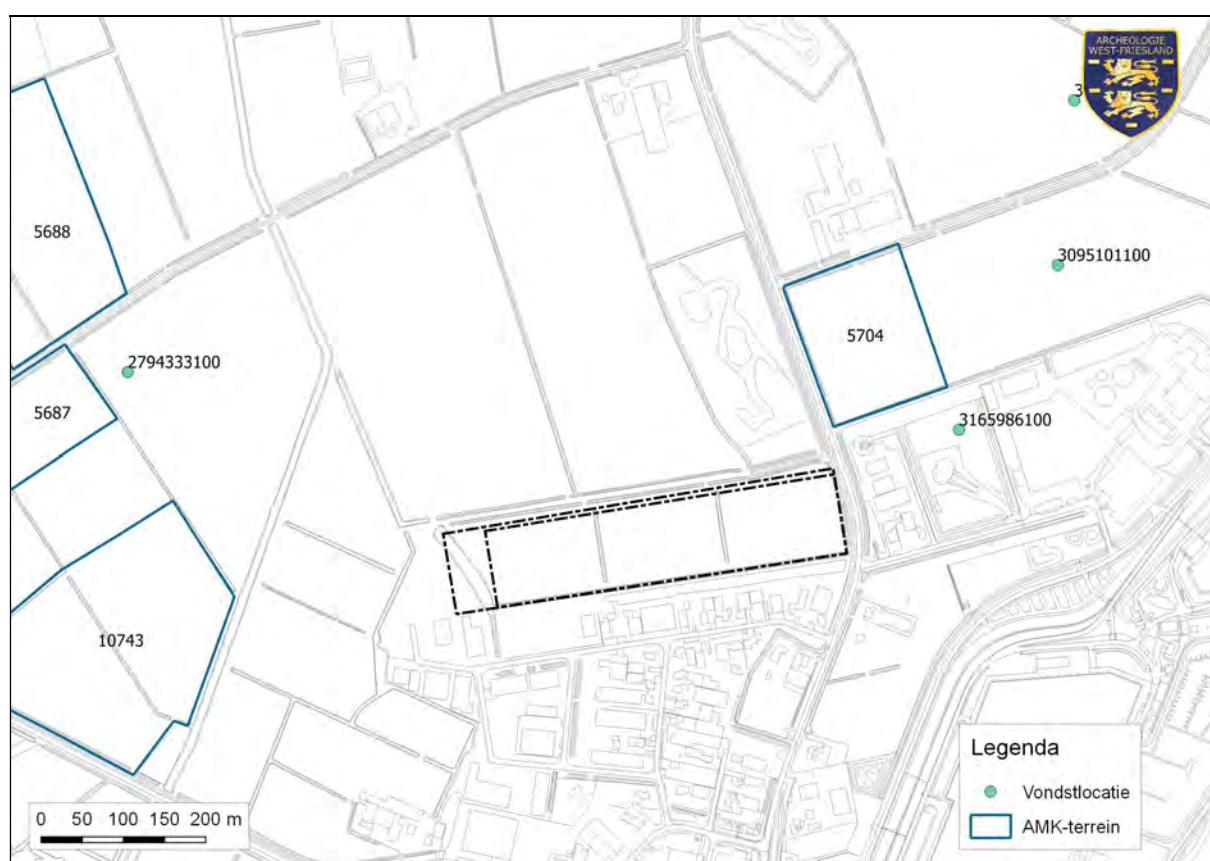
Afbeelding 7. Situatie na de ruilverkaveling, veldnamenkaart 1969.

De archeologische verwachting voor de Nieuwe Tijd is laag. Aanwijzingen voor bebouwing op het plangebied ontbreken. Vermoedelijk hebben de percelen een agrarische bestemming gehad in deze periode.

Archeologische achtergrond

Ten noordoosten van het plangebied zijn vondsten uit de Late IJzertijd / Romeinse tijd gedaan bij meerdere veldkarteringen. Aardewerk uit de Late Middeleeuwen (1200-1500 na Chr.) is noordwestelijk van het plangebied aangetroffen.¹⁰ Het rode vlak op de beleidskaart (afbeelding 2) ten noordoosten van het perceel is een terrein van hoge archeologische waarde. Dit is een nederzettingsterrein uit de Late IJzertijd – Romeinse tijd. (AMK monumentnummer 5704, zie afbeelding 8) De toelichting bij dit AMK-terrein is hieronder weergegeven:

“Terrein met sporen van bewoning uit de Late IJzertijd en Romeinse tijd die zich bevinden op een diepte van 0.9 tot 1.4 meter onder het maaiveld en zijn plaatselijk afgedekt door mariene sedimenten. Het betreft hier een terrein waar tijdens de veldkartering een schervenconcentratie is gevonden. Aangezien de resten een bijdrage leveren aan de bewoningsgeschiedenis van het gebied, wordt in principe behoud van dit terrein nagestreefd.”

Afbeelding 8. Vondstlocaties en AMK-terreinen in de omgeving van het plangebied (bron: Archis 3).

¹⁰ Zaaknummers 3095101100, 3165986100 en 2794333100 (Archis 3)

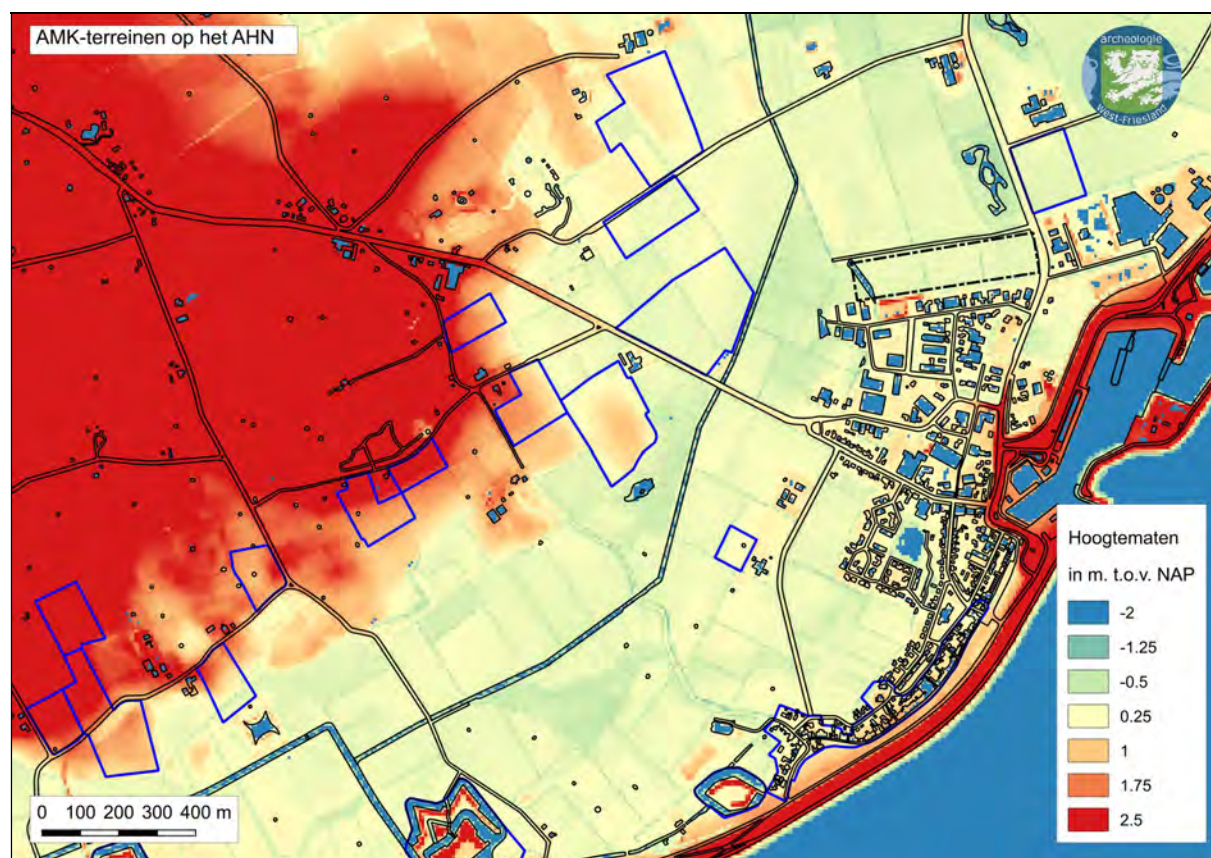
De genoemde schervenconcentratie op AMK-terrein 5704 is tijdens de veldkartering van Woltering gevonden in 1980.¹¹ Hij vermoedt hier de ligging van een nederzetting. Op dit perceel heeft verder geen onderzoek plaatsgevonden.

AMK-terrein 10743, ten oosten van het perceel heeft de volgende toelichting:

“Terrein met sporen van bewoning. Het betreft hier een terrein waar tijdens de veldkartering een schervenconcentratie is gevonden. De sporen van bewoning uit de Late IJzertijd en Romeinse tijd bevinden zich op een diepte van 0.5 tot 1.2 meter onder het maaiveld en zijn deels afgedekt door mariene sedimenten. Aangezien de resten een bijdrage leveren aan de bewoningsgeschiedenis van het gebied, wordt in principe behoud van dit terrein nagestreefd.”

Het is niet bekend bij welke veldkartering deze vondsten zijn gedaan.

Op afbeelding 9 is een overzicht gegeven van de AMK-terreinen, geprojecteerd op het AHN. Deze terreinen volgen globaal de contourlijnen van de hoge stuwwal waar Den Burg op ligt, met uitzonderingen in de omgeving van het plangebied. Dit betekent dat de archeologische vindplaatsen ook op de relatief lager gelegen delen in het landschap voorkomen.

Afbeelding 9. AMK-terreinen (blauw) in de omgeving van het plangebied op het Actueel Hoogtebestand Nederland (bron: RCE en PDOK).

¹¹ Woltering 1997.

5. Veldonderzoek

5.1 Methode

De veldtoets bestond uit een booronderzoek, waarbij verspreid over het terrein zes boringen zijn gezet met de edelmanboor.

Het doel van deze veldtoets is:

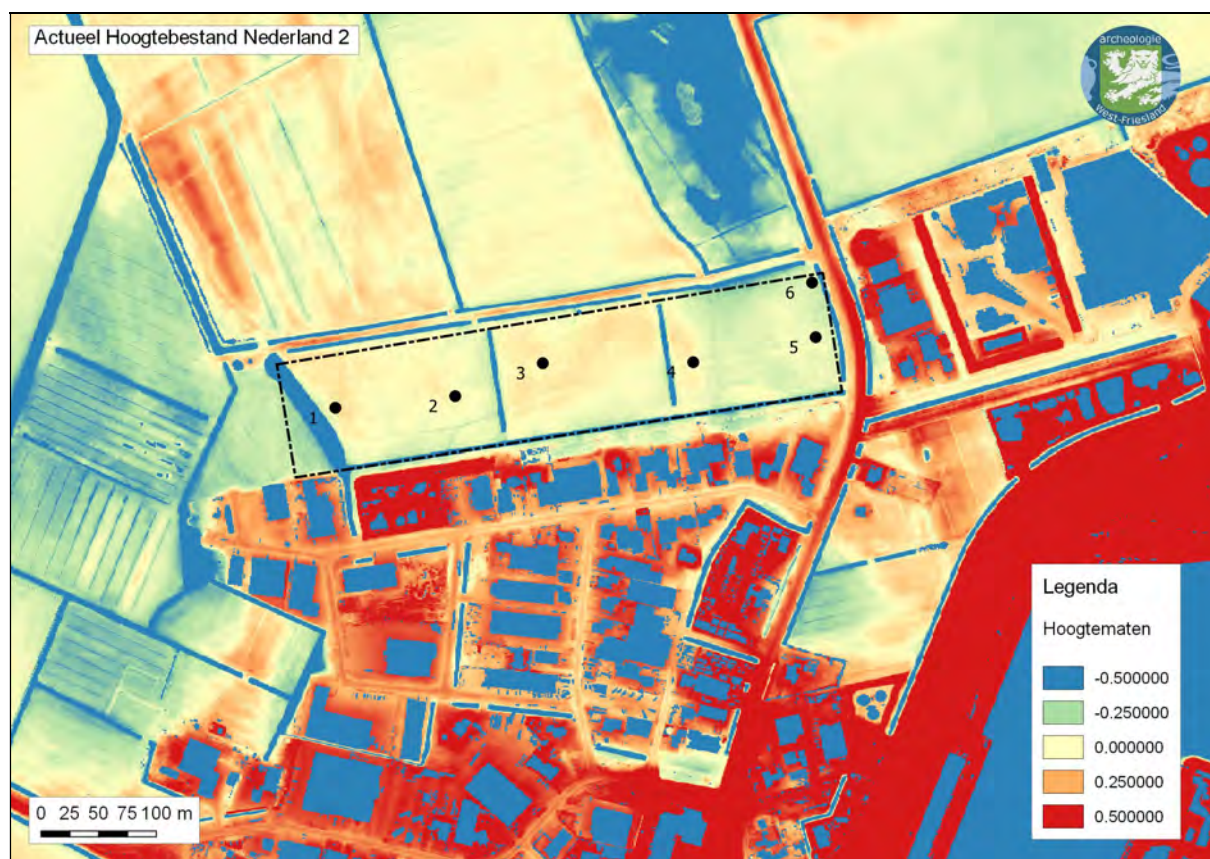
- om inzicht te krijgen in de bodemkundige situatie en de dikte van het mariene kleipakket te bepalen.
- vast te stellen of sprake is van grootschalige bodemverstoringen.

Aanwezigheid van nederzettingsterreinen en nederzettingen zonder vondstlaag kan met deze onderzoeksmethode niet worden vastgesteld. Op basis van de veldtoets wordt de bodemgesteldheid onderzocht. Aan de hand van deze bodemgesteldheid kan worden bepaald of de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen wel of niet kansrijk wordt geacht.

Afbeelding 10. Veldtoets op 24-1-2017 (foto: Archeologie West-Friesland)

Tijdens het veldonderzoek zijn 6 boringen verspreid over het plangebied gezet (zie afbeelding 10 en bijlage 1 voor de boorbeschrijvingen). Er is geboord tot iets onder het niveau van het aanwezige dekzand. Hierbij is gebruik gemaakt van een Edelmanboor met een diameter van 7 cm en een gutsboor met een diameter van 3 cm. De boringen zijn lithologisch conform NEN 5104 beschreven (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) en verwerkt in het programma Deborah2, met uitzondering van boring nummer 6. Hier is een vermoedelijke slootvulling aangeboord (bijlage 1).

Afbeelding 11. Boringen op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN2).

Alle boringen zijn ingemeten met behulp van een eenvoudige GPS. De hoogte van het maaiveld is afgelezen op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN2). Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken). Tevens is aandacht besteed aan de aard van de laagovergangen en het kalkgehalte van het sediment. Monsters zijn niet genomen.

Afbeelding 12. Profiel van boring 2 in de guts (foto: Archeologie West-Friesland)

5.2 Resultaten

Het plangebied is in gebruik als grasland. Er zijn geen oppervlaktevondsten waargenomen. Slootkanten waren niet geschoond, waardoor geen profielen zichtbaar waren. Het terrein is vrij vlak met minieme glooiingen. De bovengrond was plaatselijk drassig.

Uit de boringen blijkt dat het dekzand voorkomt vanaf 150 tot 180 cm. onder maaiveld. De bouwvoor is ongeveer 30 cm. in doorsnede. Dit houdt in dat het mariene kleipakket ongeveer 120 – 150 cm dik is. In boring 2, 4 en 5 is nog een veenlaag waargenomen. Boring 6 is verder niet gedocumenteerd. Hier is namelijk een verstoorde laag aangeboord, mogelijk een slootvulling. Boring 5 valt op met een zandlaag die begint op 60 cm. onder maaiveld. Hierboven is een brokkige kleilaag waargenomen, mogelijk een bewoningslaag uit de prehistorie.

De boringen geven de volgende inzichten:

- Op het plangebied ligt het dekzand onder een kleidek van 120-150 cm dikte. Onder de klei is in drie boringen nog een veenlaag aanwezig. Boring 5 is afwijkend door het voorkomen van een zandige laag tussen de mariene afzettingen. Mogelijk gaat dit om een prehistorische laag. Dit zou betekenen dat de zeeklei in meerdere fases is afgezet, wat niet strookt met het paleogeografische model van Woltering.
- Het is niet vast te stellen of en in hoeverre het dekzand is geërodeerd, en of hier nog archeologische sporen kunnen worden verwacht. In principe is het dekzand wél een kansrijke bodem voor prehistorische resten. Een 'leeftlaag' kon echter niet in de boringen worden opgemerkt.
- Er zijn geen grootschalige bodemverstoringen gezien.

6. Gespecificeerde archeologische verwachting

Nieuwe Tijd:

Op historisch kaartmateriaal is er geen bewoning uit de Nieuwe Tijd binnen het plangebied gezien. De percelen hadden een agrarische bestemming gehad als weide / grasland. Het toponiem 'Fokkesland' maakt dit duidelijk. De archeologische verwachting voor deze periode is laag.

Middeleeuwen:

Voor de Middeleeuwen geldt eveneens een lage archeologische verwachting. Op basis van de paleogeografische reconstructie wordt er geen bewoning verwacht binnen het plangebied. De invloed van de zee was op de regio was groot, waarna bedijking in de 14de eeuw volgt. Bebouwing ligt dan rond de dorpskern van Oudeschild. Archeologische sporen binnen het plangebied worden niet verwacht, maar kunnen ook niet worden uitgesloten.

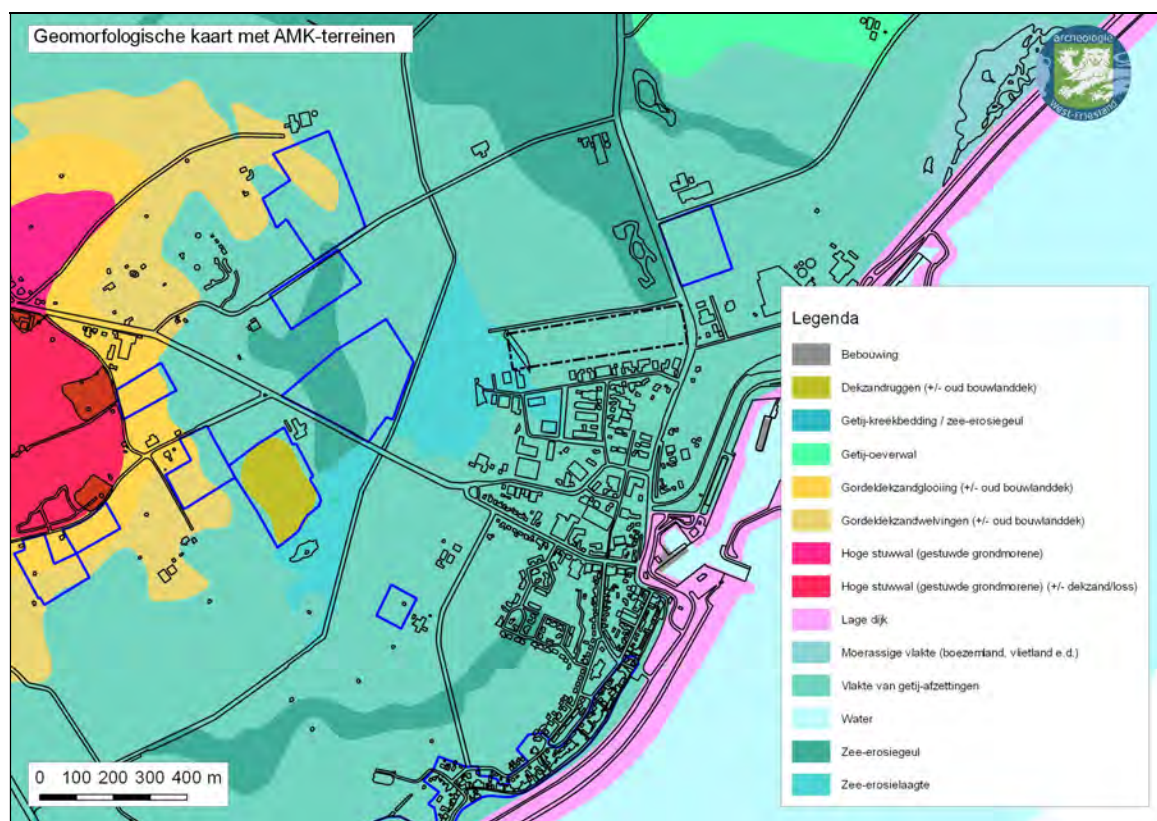
Prehistorie:

De gemeentelijke beleidskaart toont dat het plangebied in een zone ligt met een (middel)hoge verwachting voor de prehistorie. De geomorfologische kaart ligt hieraan ten grondslag. Met dit bureauonderzoek is gekeken of deze middelhoge verwachting van de beleidskaart terecht is.

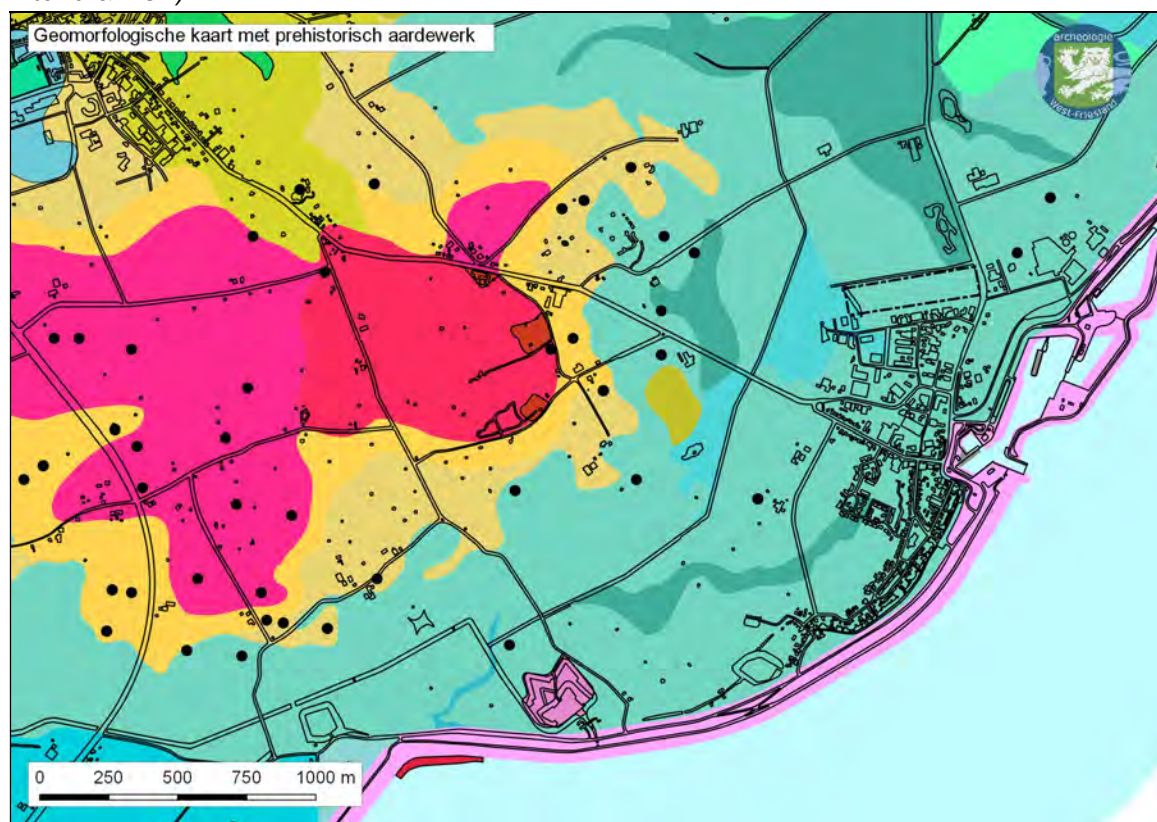
Archeologische informatie uit de omgeving biedt hiervoor een aanwijzing. De twee nabijgelegen AMK-terreinen staan omschreven als nederzettingen uit de Late IJzertijd / Vroeg Romeinse Tijd met een hoge archeologische waarde. Ze zijn op basis van veldverkenningen aangewezen. Beide AMK-terreinen kennen geomorfologisch en landschappelijk dezelfde condities als het plangebied (zie afbeelding 13). Deze prehistorische vindplaatsen zijn afgedekt door mariene sedimenten vanaf de Laat-Romeinse Tijd.

Losse vondsten uit de omgeving die zijn aangemeld in ARCHIS komen ook voor op bodems die vergelijkbaar zijn met het plangebied. Er zijn niet veel meldingen bekend, maar dit hangt samen met het mariene kleidek dat na de prehistorie is afgezet. Oppervlaktevondsten zijn dan alleen na diepploegen of in geschoonde slootkanten te vinden. Afbeelding 14 toont alle vondsten met een begindatering in de IJzertijd in de omgeving van het plangebied.

Binnen het plangebied worden sporen en vondsten verwacht uit de prehistorie. De nabijheid van beide AMK-terreinen wordt bij deze verwachting sterk meegewogen. De veldtoets heeft aangetoond dat de bodem niet ingrijpend is verstoord. Eventuele aanwezige sporen zullen intact zijn, mits de top van het dekzand niet is geërodeerd. Erosie kan er voor gezorgd hebben dat de bovenste laag, het archeologische sporenvlak, is verdwenen onder invloeden van wind en water. Dit is aan de hand van de veldtoets helaas niet te vast te stellen.

Afbeelding 13. AMK-terreinen in de omgeving van het plangebied op de geomorfologische kaart (bron: Alterra & RCE).

Afbeelding 14. Vondsten daterend vanaf de IJzertijd (zwarte stippen) in de omgeving van het plangebied op de geomorfologische kaart (bron: Alterra & ARCHIS 3)

7. Conclusie en aanbevelingen

7.1 Conclusie

De geplande ingreep voor nieuwbouw voor de bierbrouwerij overschrijdt de archeologische vrijstellingsgrens van 500 m². De voorlopige bouwplannen geven aan dat deze nieuwbouw een groot volume heeft en de grond diep wordt verstoord wegens de landschappelijke inpassing.

Er geldt een middelhoge verwachting voor archeologische sporen uit de prehistorie. Nabijgelegen vondsten en AMK-terreinen bevestigen deze verwachting. Sporen uit de Nieuwe Tijd of Middeleeuwen worden niet verwacht.

De uitgevoerde veldtoets heeft aangetoond dat het dekzand op een diepte van 150 tot 180 cm onder maaiveld aanwezig is. Het is niet inzichtelijk of de top van het dekzand is geërodeerd. Verder onderzoek moet aantonen of hier nog sprake is van aanwezige archeologische sporen en vondsten.

7.2 Aanbevelingen

IVO-proefsleuven (verkennend)

Gezien de middelhoge archeologische verwachting van het terrein is een archeologisch onderzoek in het kader van de AMZ-cyclus vereist. Dit archeologisch onderzoek dient te bestaan uit een (beperkt) verkennend onderzoek door middel van proefsleuven (IVO-P) voorafgaand aan de bouwwerkzaamheden. Als leidraad voor de opgraving dient een door het bevoegd gezag te Texel goedgekeurd Programma van Eisen te worden opgesteld.

Het doel van het inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven is het toetsen van de archeologische verwachting. Vragen hierbij zijn:

- Zijn er nog archeologische sporen zichtbaar, en op welke diepte bevinden deze zich?
- Wat is de aard van de gebroekte kleilaag en zandige laag ter hoogte van boring 5?

Hiervoor dienen drie kleine proefsleuven verspreid over het terrein te worden aangelegd, waarvan één ter hoogte van boring 5.

Een karterend booronderzoek heeft op deze locatie geen toegevoegde waarde, aangezien aanwezige sporen hiermee niet zullen worden herkend. Door middel van proefsleuven wordt wel inzicht verkregen in de staat van het dekzand en de aan- of afwezigheid van archeologische sporen en vondsten.

Archeologie West-Friesland kan een dergelijk onderzoek uitvoeren, maar het kan ook door een archeologisch bedrijf worden uitgevoerd. De kosten van een dergelijk onderzoek zijn voor rekening van de ontwikkelaar.

Op basis van het inventariserend veldonderzoek (IVO-P) zijn in principe vier opties mogelijk:

- het terrein wordt vrijgegeven, omdat er geen archeologische waarden (meer) aanwezig zijn;

- indien blijkt dat de archeologische resten grotendeels zijn verstoord kan er een bouwbegeleiding worden geadviseerd;
- archeologische waarden worden in de bodem veiliggesteld (behoud in situ). Indien niet dieper dan 150 cm wordt verstoord, is het mogelijk eventuele archeologische resten in situ te bewaren;
- archeologische waarden worden nader begrensd met een (karterend) proefsleuvenonderzoek.

Archeologie West-Friesland verzoekt om spoedig overleg te plegen met de ontwikkelaar om afspraken over het vervolgtraject te maken (M.H. Bartels, Gemeente Texel, 06-30468593).

8. Literatuur

AHN2 (<http://www.ahn.nl/>)

Archis 3.0

DINOloket (<https://www.dinoloket.nl/ondergrondmodellen>)

Gemeente Texel, 2013. Archeologische Beleidskaart (vastgesteld door de gemeenteraad op 12 juni 2013).

Hessing, W.A.M. et al. 2012. Toelichting bij de archeologische beleidskaart van de Gemeente Texel. Geactualiseerde versie 2012 *Vestigia Rapport V984*, Amersfoort.

Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.

Schoorl, H., 1999-1. *De Convexe Kustboog I, Texel-Vlieland-Terschelling. Bijdragen tot de kennis van het westelijk Waddengebied en de eilanden Texel, Vlieland en Terschelling. Het westelijk Waddengebied en het eiland Texel tot circa 1550*. Schoorl.

Schoorl, H., 1999-2. *De Convexe Kustboog 2, Texel-Vlieland-Terschelling. Bijdragen tot de kennis van het westelijk Waddengebied en de eilanden Texel, Vlieland en Terschelling. Het westelijk Waddengebied en het eiland Texel vanaf circa 1550*. Schoorl.

Schraag, S., 1990. *Veldnamen van Texel*. Den Burg.

Vos, P. & S. de Vries 2013: 2^e generatie palaeogeografische kaarten van Nederland (versie 2.0). Deltares, Utrecht. Op 30-01-2016 gedownload van www.archeologieinnederland.nl.

De Weerd, H. & M.H. Bartels 2016: Uitbreiding Texelse Bierbrouwerij, Laagwaalderweg/Vliegwiel Oudeschild, gemeente Texel. *Archeologische Quickscan 16159*, Archeologie West-Friesland.

Woltering, P.J. 1975: Occupation History of Texel, I: Excavations at Den Burg: Preliminary Report in *Berichten van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek*, jaargang 25, Amersfoort

Woltering, P.J., 1979: Occupation History of Texel, II Archaeological Survey: Preliminary Report in *Berichten van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek*, jaargang 29, Amersfoort

Woltering, P.J., 1997: Occupation History of Texel, III: Archaeological Survey, Palaeogeography and Settlement Patterns in *Berichten van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek*, jaargang 42, Amersfoort

Woltering, P.J., 2001: Occupation History of Texel, IV: Middle Bronze Age - Late Iron Age (1350-11 BC) in *Berichten van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek*, jaargang 44, Amersfoort

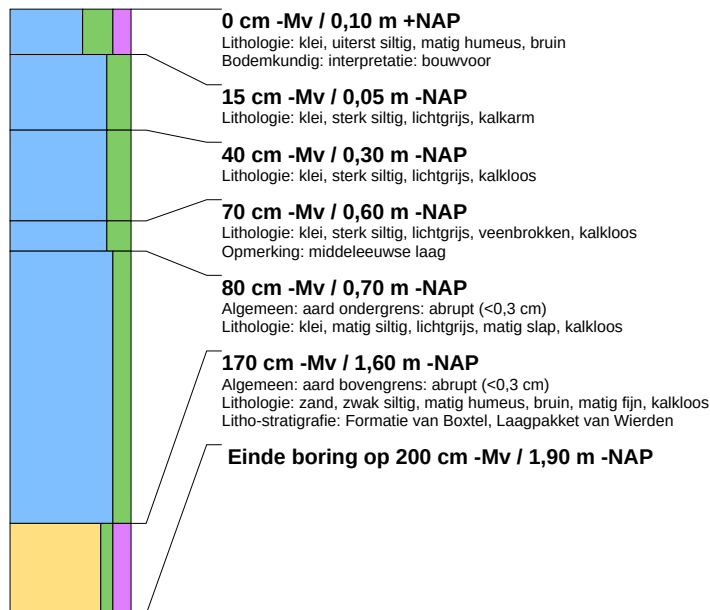
Gebruikte afkortingen

AHN	Actueel Hoogtebestand Nederland
AMK	Archeologische MonumentenKaart
ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
-Mv	beneden maaiveld
NAP	Normaal Amsterdams Peil
NITG	Nederlands Instituut voor Toegepaste Geowetenschappen
PvE	Programma van Eisen
SIKB	Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer

Bijlage 1: boorprofielen

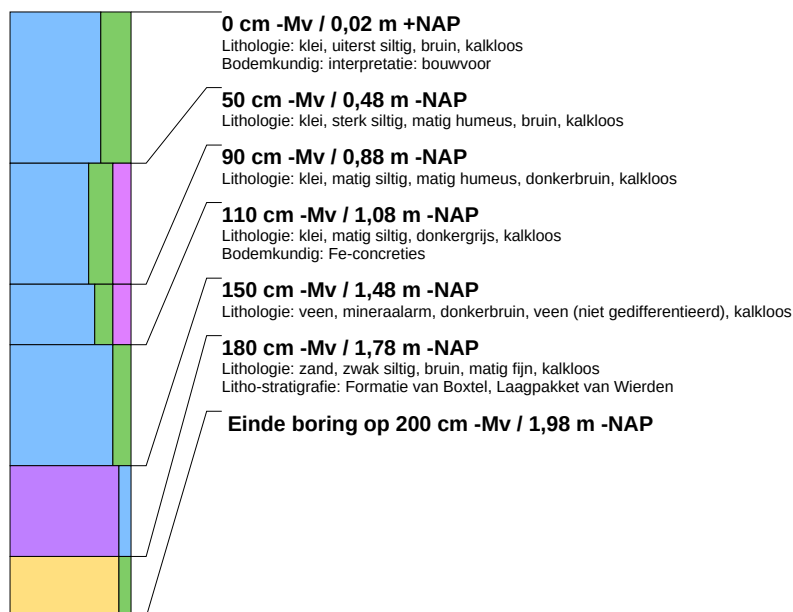
boring: 16159-1

beschrijver: HDW/CSO, datum: 31-1-2017, X: 118.575, Y: 562.103, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 9B, hoogte: 0,10, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Texel, plaatsnaam: Oudeschild, opdrachtgever: Gemeente Texel, uitvoerder: Archeologie West-Friesland

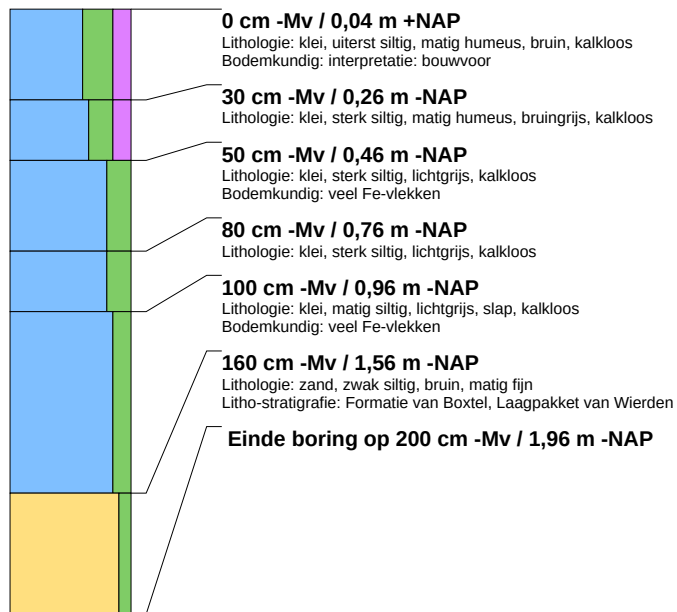
boring: 16159-2

beschrijver: HDW/CSO, datum: 31-1-2017, X: 118.679, Y: 562.113, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 9B, hoogte: 0,02, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Texel, plaatsnaam: Oudeschild, opdrachtgever: Gemeente Texel, uitvoerder: Archeologie West-Friesland

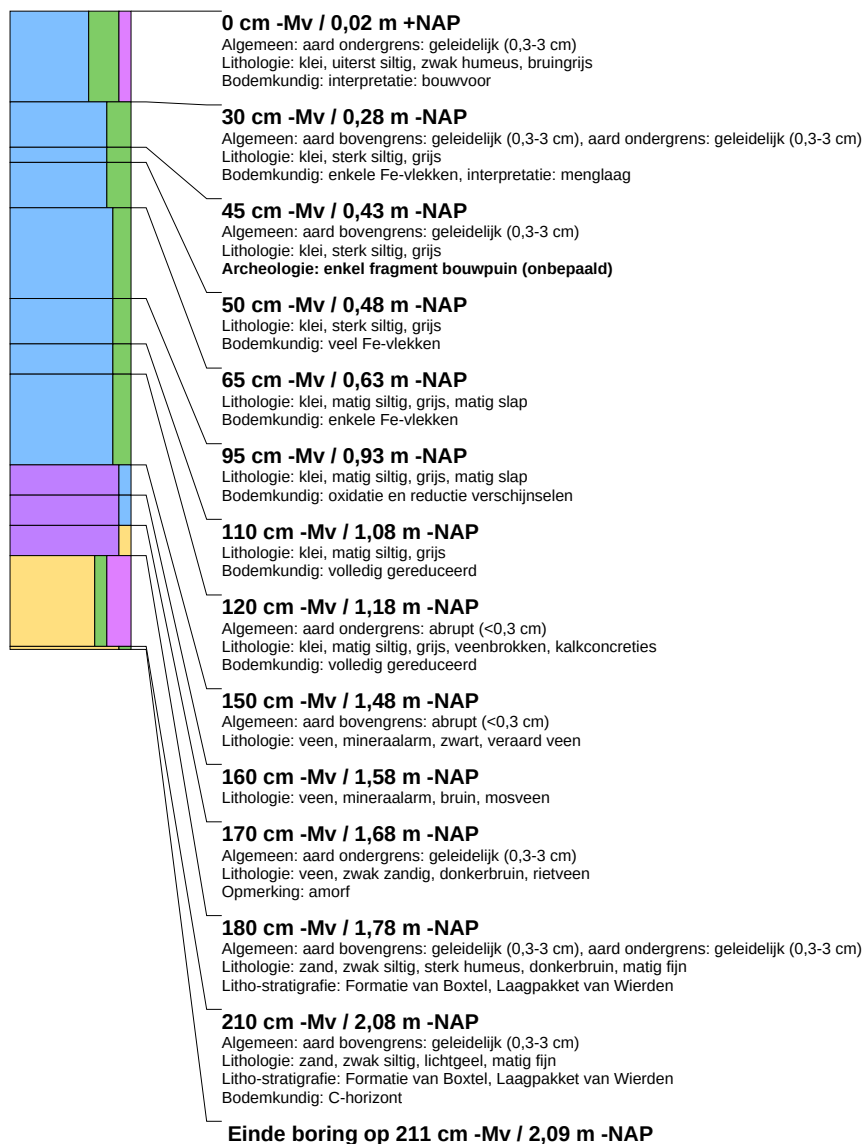
boring: 16159-3

beschrijver: HDW/CSO, datum: 31-1-2017, X: 118.755, Y: 562.142, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 9B, hoogte: 0,04, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Texel, plaatsnaam: Oudeschild, opdrachtgever: Gemeente Texel, uitvoerder: Archeologie West-Friesland

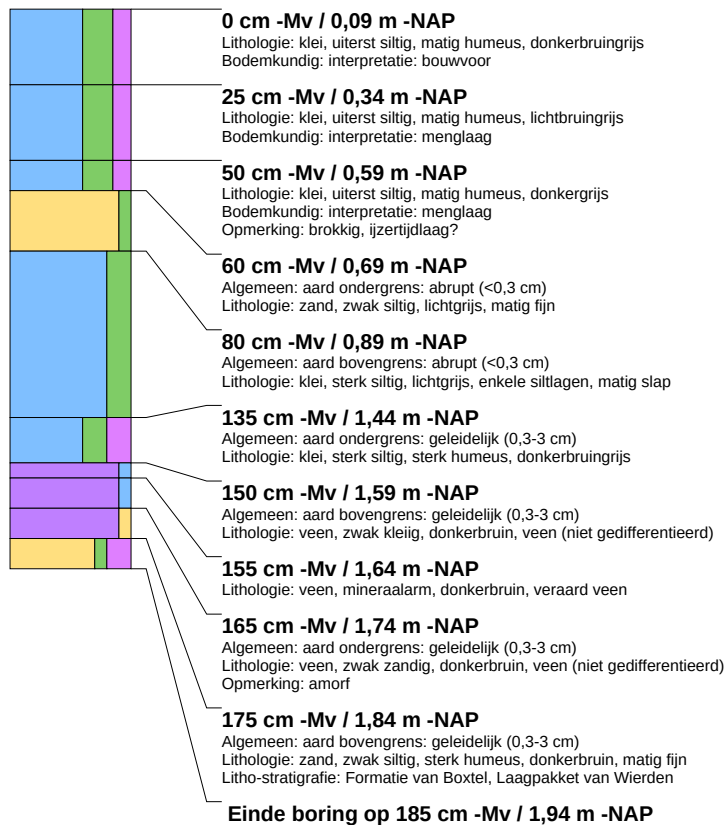
boring: 16159-4

beschrijver: HDW/CSO, datum: 31-1-2017, X: 118.885, Y: 562.143, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 9B, hoogte: 0,02, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Texel, plaatsnaam: Oudeschild, opdrachtgever: Gemeente Texel, uitvoerder: Archeologie West-Friesland

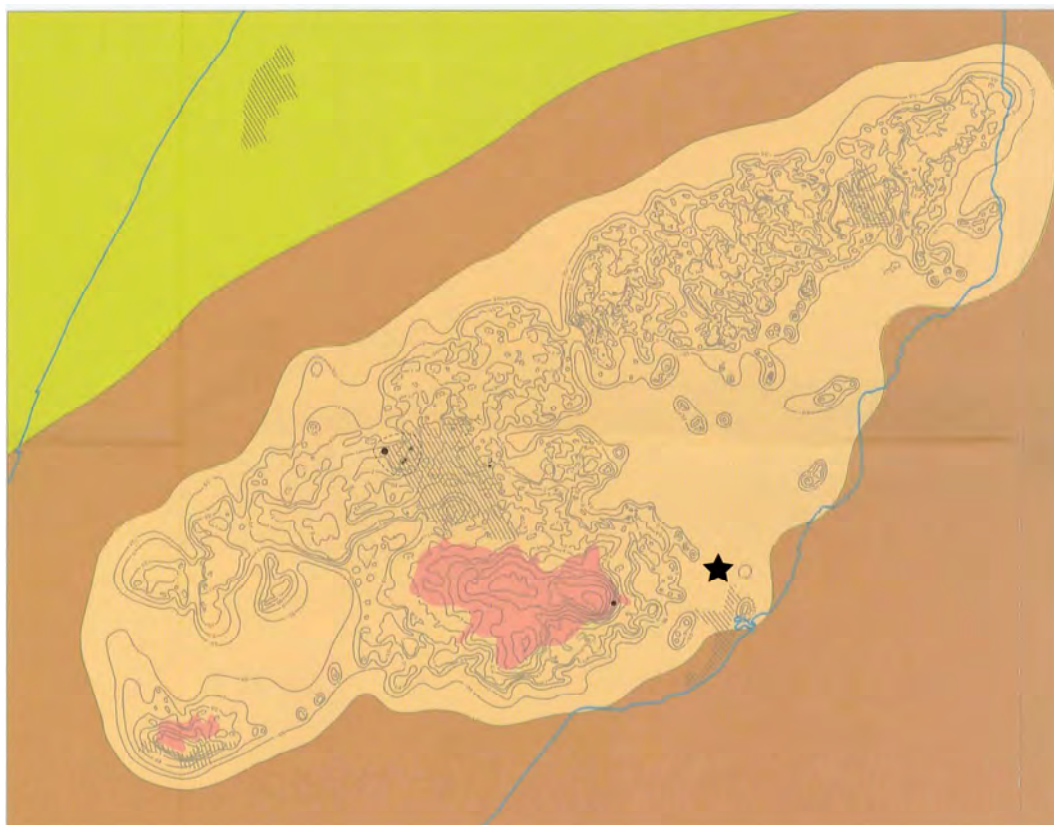

boring: 16159-5

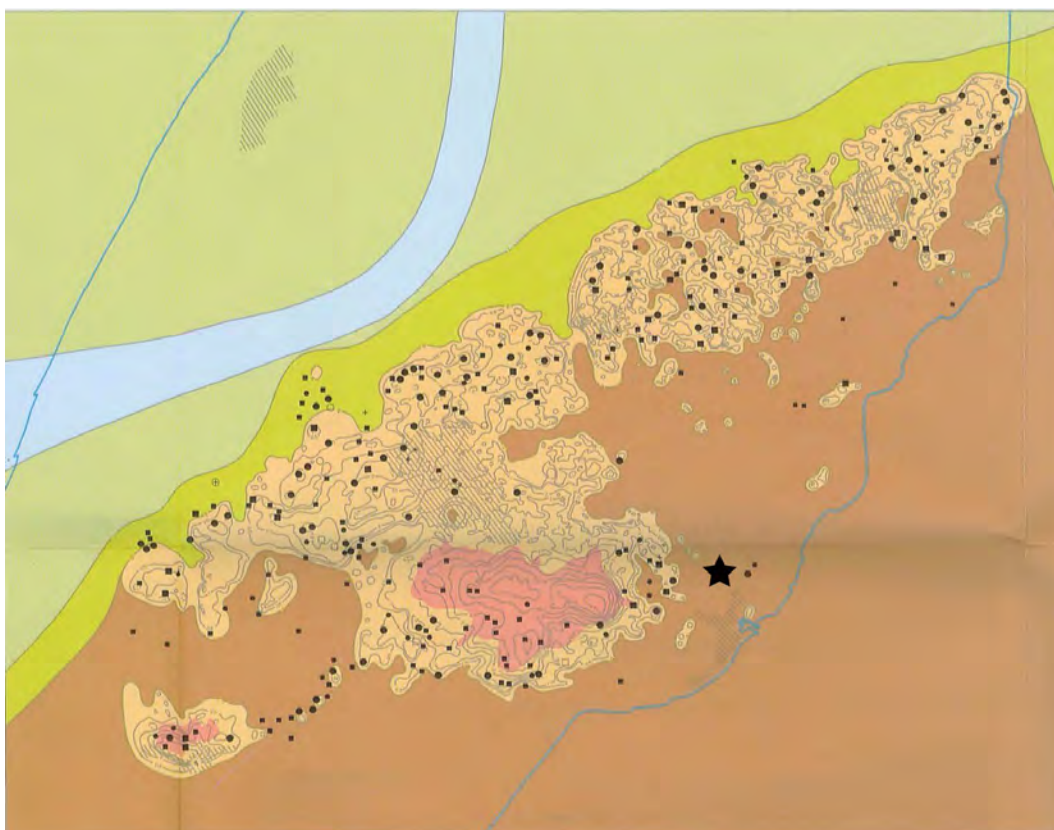
beschrijver: HDW/CSO, datum: 31-1-2017, X: 118.992, Y: 562.164, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 9B, hoogte: -0.09, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Texel, plaatsnaam: Oudeschild, opdrachtgever: Gemeente Texel, uitvoerder: Archeologie West-Friesland

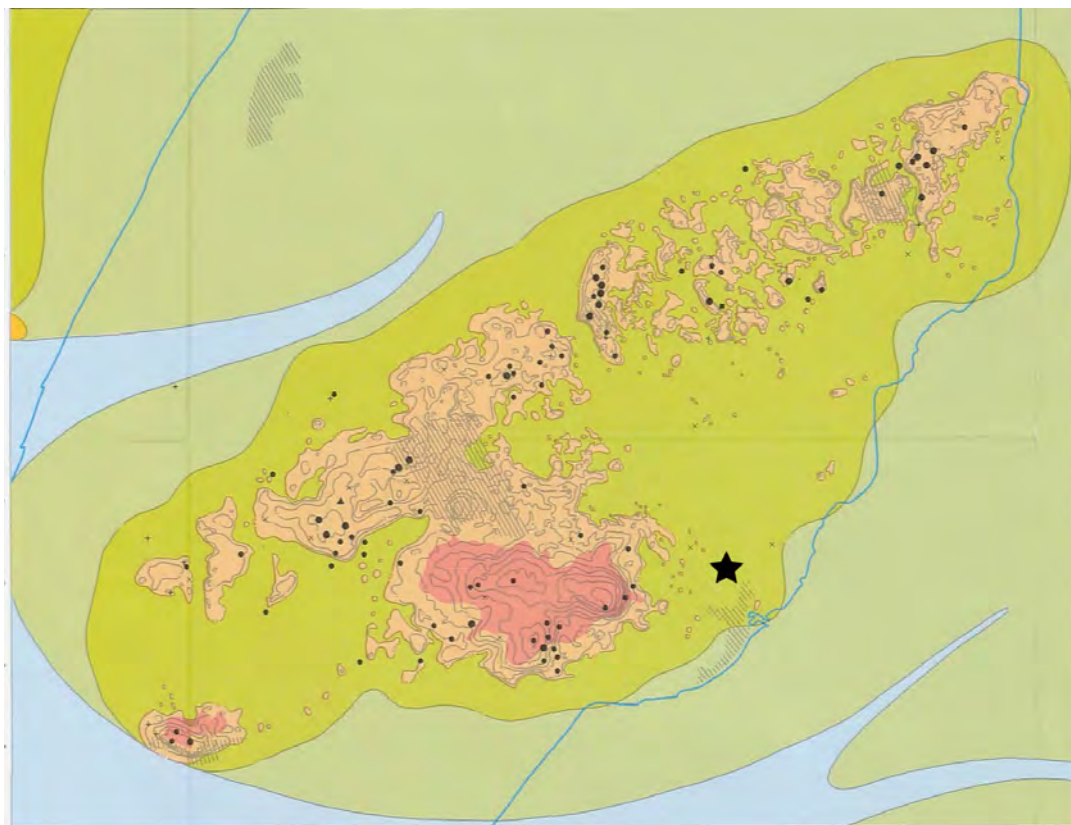
Bijlage 2: Paleogeografische reconstructie (Woltering 2001)

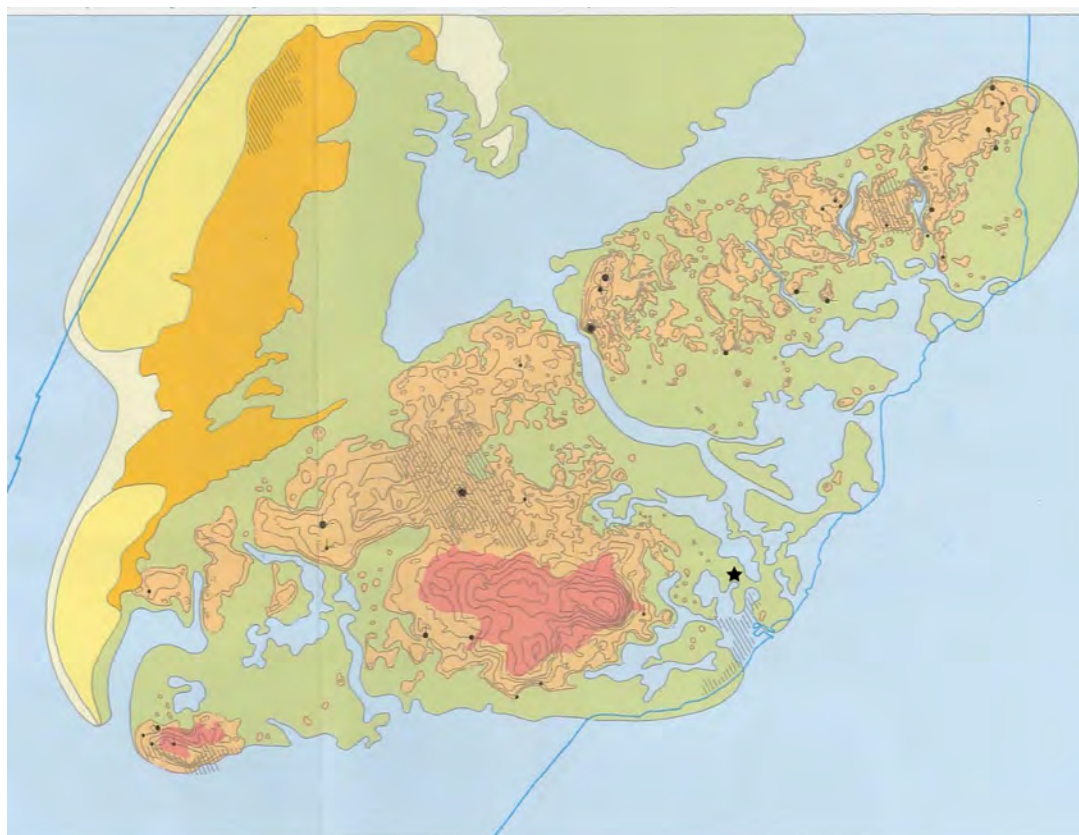
Situatie in de Midden-Bronstijd. Plangebied ligt op het dekzand (lichtbruin).

Situatie in de Late IJzertijd / Vroeg Romeinse tijd. Plangebied ligt op het veen (bruin)

Situatie in de Vroege Middeleeuwen. Plangebied ligt op zeeklei (groen)

Situatie in de Late Middeleeuwen. Plangebied ligt op zeeklei, onder hoogwaterniveau (groen)

ISSN 2468-3280